

บทที่ 1

บทนำ

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาการวิจัย

ความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีในปัจจุบันได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของคนในสังคม โดยเฉพาะเทคโนโลยีด้านคอมพิวเตอร์ และอินเทอร์เน็ต ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ รวมถึงการศึกษาทางไกล (Distance Education) โดยใช้บริการผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตหรือการศึกษาด้วยระบบออนไลน์ ซึ่งเป็นนวัตกรรมใหม่ของการให้บริการทางการศึกษาที่มีการพัฒนา และนำรูปแบบของการบริการการศึกษาทางไกลออนไลน์มาให้บริการอย่างกว้างขวาง เนื่องจากเป็นรูปแบบการศึกษาที่สร้างโอกาสแก่เยาวชน นักศึกษา และประชาชนทั่วไปที่สนใจศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมได้มีโอกาสเรียนรู้ เพื่อเพิ่มพูนคุณวุฒิโดยไม่มีข้อจำกัดว่าจะเป็นเวลาใด อีกทั้งยังช่วยประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการศึกษา ในประเทศที่พัฒนาด้านการศึกษาไม่ว่าจะเป็นสหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น (Straumsheim, 2014) พบว่ามีจำนวนหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิตออนไลน์ในสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ. 2014 มากถึง 355 หลักสูตร คิดเป็นจำนวนประมาณหนึ่งในสามของหลักสูตรในสหรัฐอเมริกา (EdTechReview, 2014)

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชเป็นมหาวิทยาลัยเปิดแห่งเดียวในประเทศไทยที่มุ่งเน้นการให้บริการการศึกษาทางไกล มีนโยบายมุ่งเน้นให้นำวิธีการจัดการเรียนการสอนออนไลน์มาประยุกต์ใช้กับการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในระดับบัณฑิตศึกษา ตามที่กำหนดไว้ในประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบเทคโนโลยีการจัดการเรียนการสอนออนไลน์อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชได้มีการเตรียมความพร้อมที่จะพัฒนาให้เป็นมหาวิทยาลัยเปิดที่พัฒนาเข้าสู่มาตรฐานเป็นสากล โดยมหาวิทยาลัยมีนโยบายจัดการการศึกษาทางไกลออนไลน์เต็มรูปแบบ พร้อมขยายขอบเขตสู่นานาชาติ ประเทศด้วยหลักสูตรนานาชาติ ในภาคการศึกษาแรกของปีการศึกษา 2557 มหาวิทยาลัยได้เปิดหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชานิเทศศาสตร์อาเซียน (หลักสูตรนานาชาติ)

หลักสูตรปริญญาโทด้านบริหารธุรกิจ (M.B.A.) เป็นหลักสูตรที่ได้รับความนิยมอย่างสูงจากภาคธุรกิจทั่วโลก เนื่องจากผู้สำเร็จหลักสูตรนี้ได้รับการยอมรับในคุณวุฒิการทำงานมากขึ้น สามารถเพิ่มโอกาสในการปรับเงินเดือน เลื่อนตำแหน่ง รวมถึงแสวงหาความก้าวหน้าในการทำงานได้มากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามจำนวนนักศึกษาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิตของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชที่เคยเพิ่มจำนวนสูงอย่างต่อเนื่อง เริ่มมีจำนวนนักศึกษาลดลงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 ถึงปัจจุบัน ดังแสดงในตารางที่ 1.1 เนื่องจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในประเทศไทยเปิดหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิตกัน

มากขึ้นเพื่อแข่งขันกันรับนักศึกษา และ จากการสำรวจใน ปี พ.ศ. 2558 (ธเนศน์ นุ่นมัน 2559) พบว่า สถาบันการศึกษากว่า 170 สถาบัน เปิดสอน 4,100 หลักสูตรและสามารถรองรับนักศึกษาได้จำนวน 156,216 คน แต่มีจำนวนนักศึกษาสมัครเข้าศึกษาเพียง 105,046 คน เป็นเหตุให้เกิดการแข่งขันของสถานศึกษาในการสร้างหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการของนักศึกษาให้มากยิ่งขึ้น โดยแนวทางของการพัฒนาหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (M.B.A.) ในปัจจุบันของแต่ละมหาวิทยาลัยคือเน้นการพัฒนาหรือปรับปรุงหลักสูตรให้มีช่วงเวลารับนักศึกษาตามโครงสร้างหลักสูตรที่กระชับมากขึ้น หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิตของสาขาวิชาการจัดการนับเป็นหลักสูตรที่สร้างรายได้แก่มหาวิทยาลัย และเปิดหลักสูตรตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 เป็นเวลา 17 ปี จากข้อมูลในตารางที่ 1.1 นักศึกษาสมัครเข้าเรียนในหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิตอย่างต่อเนื่อง 100-200 คนทุกปี สาขาวิชาการจัดการจำเป็นต้องสร้างเนื้อหาหลักสูตรให้มีความหลากหลาย มีความเฉพาะต่อธุรกิจ และมีความเป็นสากล ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรปริญญาโทด้านบริหารธุรกิจ (M.B.A.) ที่เหมาะสมจะช่วยให้เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้กับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ตารางที่ 1.1 จำนวนนักศึกษาปริญญาโทด้านบริหารธุรกิจ (M.B.A.) สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

จำนวนคน	พ.ศ. 2554		พ.ศ. 2555		พ.ศ. 2556		พ.ศ. 2557		พ.ศ.2558	
	ภาค1	ภาค2	ภาค1	ภาค2	ภาค1	ภาค2	ภาค1	ภาค2	ภาค1	ภาค2
นักศึกษาโดยรวม	654	494	462	380	279	318	395	320	390	339
นักศึกษาใหม่	204	154	136	119	138	241	204	151	187	203

ที่มา : งานบริหารจัดการสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ กองแผนงาน (5 ตุลาคม 2559)

นอกจากการพัฒนาหลักสูตรแล้ว การจัดรูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์เป็นการลดต้นทุนการดำเนินงาน และนำเสนอความสะดวกสบายให้แก่ผู้เรียน โดยลดข้อจำกัดด้านเวลา สถานที่ การเดินทาง และค่าใช้จ่าย (Bourne, Harris & Mayadas, 2005) รวมถึงความนิยมการใช้สื่อออนไลน์ของนักศึกษาในปัจจุบัน ทำให้จัดรูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิตมีความจำเป็นขึ้น รวมถึงการเปิดเสรีการค้าในภูมิภาคอันส่งผลให้ทักษะทางภาษาเป็นสมรรถนะที่จำเป็นของนักธุรกิจรุ่นใหม่ เหล่านี้เป็นความท้าทายในภาวะการเปลี่ยนแปลงของหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิตสู่หลักสูตรนานาชาติบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต เพื่อตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมภายนอกของสังคมปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างปฏิสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นในรูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ เนื่องจากการวิจัยที่ผ่านมาบ่งชี้ว่าคุณภาพการเรียนรู้ของการศึกษา

ออนไลน์ และความพึงพอใจของนักศึกษาหลักสูตรออนไลน์ ตลอดจนผลสำเร็จทางการศึกษาเป็นอิทธิพลของการมีปฏิสัมพันธ์ ซึ่งเป็นปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่มนักศึกษาเอง หรือปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษากับอาจารย์ (Kizilcec & Halawa, 2016; Bourne et al., 2005) ซึ่งการสร้างปฏิสัมพันธ์ของการศึกษาออนไลน์จำเป็นต้องอาศัยการพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ที่สามารถสนับสนุนนักศึกษาให้สามารถเข้าศึกษาออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Richardson et al., 2015) รวมถึงความพร้อมด้านรูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของอาจารย์ผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้อง (Van de Vord & Pogue, 2012)

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชมีนโยบายที่ส่งเสริมให้ทุกสาขาวิชาจัดการเรียนการสอนหลักสูตรออนไลน์ ซึ่งจำเป็นต้องมีการวางแผน การจัดการเรียนการสอนทั้งสำหรับผู้เรียนและผู้สอนให้มีความพร้อม หากแต่ปัจจุบันการพัฒนาหลักสูตรเพื่อจัดการเรียนการสอนหลักสูตรนานาชาติออนไลน์ในมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชยังมีความไม่ชัดเจน ประกอบกับเพิ่งเริ่มมีการดำเนินการเปิดสอนเพียงหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชานิเทศศาสตร์อาเซียน (หลักสูตรนานาชาติ) ของสาขาวิชานิเทศศาสตร์เท่านั้น และสาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช เป็นอีกสาขาวิชาหนึ่งที่มีการวางแผนว่าจะมีการเปิดหลักสูตรนานาชาติบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต จึงมีความจำเป็นที่สาขาวิชาวิทยาการจัดการ ต้องศึกษาการดำเนินงานการจัดการเรียนการสอนระดับมหาบัณฑิตจากมหาวิทยาลัยที่ดำเนินการใกล้เคียงกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ทั้งด้านระบบการศึกษาและวัฒนธรรม การจัดการเรียนการสอนออนไลน์ เพื่อนำผลที่ได้มาใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของหลักสูตรนานาชาติบริหารธุรกิจมหาบัณฑิตออนไลน์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ได้อย่างสอดคล้องมากที่สุด

ด้วยเหตุนี้ คณะผู้วิจัยสนใจศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ เพื่อนำผลมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรนานาชาติบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (International Master in Business Administration, IMBA) ตามนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช โดยศึกษาเปรียบเทียบกับหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชานิเทศศาสตร์อาเซียน (หลักสูตรนานาชาติ) เนื่องจากเป็นหลักสูตรต้นแบบนำร่องของมหาวิทยาลัย และหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิตออนไลน์ของมหาวิทยาลัย Business Breakthrough (BBT) เนื่องจากเป็นมหาวิทยาลัยในเอเชียที่ริเริ่มรูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์อย่างเต็มรูปแบบ และหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิตออนไลน์ของมหาวิทยาลัย Korea National Open University (KNOU) ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยเปิดเช่นเดียวกันกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชที่มีการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์และพัฒนาก้าวหน้าเป็นอย่างมาก

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย ดังนี้

2.1 เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชานิเทศศาสตร์อาเซียน (หลักสูตรนานาชาติ) ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

2.2 เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิตของสถาบันการศึกษาในประเทศญี่ปุ่นและประเทศสาธารณรัฐเกาหลี ที่มีการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ได้แก่ มหาวิทยาลัย Business Breakthrough ประเทศญี่ปุ่น และ มหาวิทยาลัย Korea National Open University ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี

2.3 เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชานิเทศศาสตร์อาเซียน (หลักสูตรนานาชาติ) ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช และหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิตออนไลน์ของมหาวิทยาลัย Business Breakthrough ประเทศญี่ปุ่น และ มหาวิทยาลัย Korea National Open University ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี

2.4 เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของหลักสูตรนานาชาติบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

3. ขอบเขตการวิจัย

3.1 ศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในมหาวิทยาลัยต่างประเทศที่จัดการเรียนการสอนระดับมหาบัณฑิต 2 แห่งใน 2 ประเทศ คือ 1) ญี่ปุ่น และ 2) สาธารณรัฐเกาหลี โดยเจาะจงเลือกศึกษาจากมหาวิทยาลัยที่ใช้ระบบการศึกษาทางไกล และมีการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในหลักสูตรระดับมหาบัณฑิต

3.2 ศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช โดยศึกษาจากหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชานิเทศศาสตร์อาเซียน (หลักสูตรนานาชาติ) ของสาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

4. สถานที่ทำการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของหลักสูตรนานาชาติบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช กำหนดกลุ่มเป้าหมายที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ดังนี้

4.1 หน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ประกอบด้วยสาขาวิชานิเทศศาสตร์ที่พัฒนาหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชานิเทศศาสตร์อาเซียน (หลักสูตรนานาชาติ) และหน่วยงานที่สนับสนุนหรือเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ตั้งแต่ การ

ประชาสัมพันธ์การลงทะเบียน กระบวนการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ การสอบ การสำเร็จ การศึกษา การบริการการศึกษา การชำระค่าลงทะเบียน เป็นต้น

4.2 หน่วยงานภายนอกมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ประกอบด้วย สถาบันการศึกษาชั้นนำที่ใช้ระบบการศึกษาทางไกลและมีการจัดการเรียนการสอนออนไลน์หลักสูตรระดับมหาบัณฑิต ได้แก่ มหาวิทยาลัยเปิด 2 แห่ง คือ 1) มหาวิทยาลัย Business Breakthrough ในประเทศญี่ปุ่น และ 2) มหาวิทยาลัย Korea National Open University ในประเทศสาธารณรัฐเกาหลี โดยจะทำการศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิตของทั้งสองมหาวิทยาลัย

5. นิยามศัพท์/นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ

5.1 การจัดการเรียนการสอนออนไลน์ (Online Learning) หมายถึง การจัดการเรียนการสอนผ่านคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตอย่างน้อยร้อยละ 80 ขึ้นไป เป็นการจัดการเรียนการสอนออนไลน์เต็มรูปแบบ

5.2 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ (Online Education Program) หมายถึง องค์กรประกอบที่จำเป็นต่อการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ คือ

5.2.1 กระบวนการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ (Development Process) เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ตามวัตถุประสงค์ ประกอบด้วย 4 กระบวนการ โดยใช้แนวคิดของ Anderson and Elloumi (2008) ได้แก่

กระบวนการที่ 1 บทบาทหน้าที่ของการพัฒนาและการส่งมอบการเรียนการสอนออนไลน์

กระบวนการที่ 2 การพัฒนาโครงสร้างและการสนับสนุนเนื้อหาการเรียนการสอน

กระบวนการที่ 3 การออกแบบและพัฒนาหลักสูตรและชุดวิชา

กระบวนการที่ 4 การส่งมอบและสนับสนุนนักศึกษาในการเข้าร่วมการเรียนการสอนออนไลน์

5.2.2 ระบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ (Online Education System) หมายถึง ระบบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ผ่านคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต ประกอบด้วยระบบสำคัญ 4 ประการ โดยใช้แนวคิดของ Paulsen (2002) ได้แก่

1) เครื่องมือการสร้างเนื้อหาวิชา (Content Creation Tools, CCT)

2) ระบบการจัดการการเรียนรู้ (Learning Management System, LMS)

3) ระบบการจัดการที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษา (Student Management System, SMS)

4) ระบบด้านบัญชีและการเงิน (Accounting System, AS)

5.3 หลักสูตรนานาชาติบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (International Master of Business Administration) หมายถึง หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิตของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราชที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาหลักในการจัดการเรียนการสอนและจัดการเรียนการสอนออนไลน์

6. ประโยชน์ที่ได้รับ

6.1 มหาวิทยาลัยได้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของหลักสูตรนานาชาติบริหารธุรกิจมหาบัณฑิตที่มีมาตรฐานการศึกษาเทียบเคียงกับประเทศที่มุ่งเน้นการพัฒนาด้านการศึกษาในระดับภูมิภาคอย่างประเทศญี่ปุ่นและประเทศสาธารณรัฐเกาหลี

6.2 มหาวิทยาลัยได้มีผลงานวิจัยการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของหลักสูตรนานาชาติบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาหลักสูตรอื่น ๆ ในมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราชที่เป็นหลักสูตรนานาชาติในระดับบัณฑิตศึกษาต่อไป

